

מגד

יורחחים

169

תשרי תשע"ד

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

על משנת הראי"ה

"ודברים שלא נשמעו סופן להישמע, והשמיעה תתקבץ לקשב גדול, לכוח חודר, לקול מעורר, משיב נשמות נדחות למעון רבצם, מחזק רוחות נכשלים מכובד פשעם, משים שפלים למרום, ומשגב קודרים ישע".

שמונה קבצים א' רב

לעומק הרוח של הישן... כל אשר רוחו נשאו לתור בחכמה, לדעת את רוח המדע הנאצל ברום חופשיותו שיכול להיות מתואר בזמנינו, הוא, ודווקא הוא, ימלא אז את אוצרו רכוש רב, כאשר יפנה אל הישן, אל התורה והמסורת, אל כל דברי חכמים וחיזותם... (שמונה קבצים א' רב). "החיידוש האמיתי הוא נלקח מתמצית כל המהות של היש הקדום לו שמכוחו הוא בא. הפרי יוצא מכל האופי של העץ, מעומק גזעו ושרשו, מיסוד שאיבת לשדו עד ראש צמרתו והתפשטות ענפיו ועליו" (אורות הקודש ד' תפנ). הרב מזהיר מפני ההתעלמות ממסורת ישראל החקוקה באומה: "וכל התקלות הבאות לאדם ולעולם בחיי הרוח שסיבוכיהם מעכבים את הוד החיים כולם לכל פרטיהם, איננו בא כ-אם מהפניית הלב מן הישן, לאותם האנשים שהחדש דופק על פתחי לבבם" (אורות האמונה עמ' 56).

שמיעת קול השופר נטעת בתוכנו כוחות חדשים, רצון לחדש ולהתחדש אבל מאידך היא מזכירה לנו את עקידת יצחק ואת מעמד הר סיני, היסודות האמוניים שנחקקו באמונת האומה לדורי דורות, ומתוך החיבור אליהם ניתן לחדש ולהתפתח.

מעבר לשמיעה הכללית קיימת גם שמיעה פרטנית, כל אחד מישראל שומע קול פנימי אישי: "העולם הרוחני בונה כל אחד ואחד לעצמו בקרב. כל תכונת ההקשבה אינה כי אם הכשרה לבנין הנצחי העצמי של היחיד, כל מרכז התורה הוא הפסוק של שמו הפרטי" (אורות הקודש ג' קלט). ההקשבה עליה מדבר הרב יכולה להיות הקשבה לקול חיזוני המעורר את האדם לגילוי כוחות מיוחדים הנוטעים בו, ובנוסף גם הקשבה לקול פנימי הנטוע בנשמתו ומעורר אותו לגילוי תפקידו בעולם ולתשובה על חטאיו. לעיתים קיימת סכנה בכך שהאדם מקשיב להרבה קולות חיזוניים ומאבד את עצמיותו: "יש אשר הקשבתו היא כל כך מפולשה, עד שאובד הוא את הריכוז העצמי, יודע הוא שמות רבים, רק את שמו שכת, ולא ידע. אז כל עמלו לריק הוא, ואין לו תקנה כי אם על ידי ערלת אذن כבירה, שמונעתו מכל הקשבה" (אורות הקודש שם). במצב זה של איבוד הזהות האישית, האדם אינו ממלא את תפקידו בעולם הזה: "עמלו לריק", תקנתו היא חירשות זמנית, התנתקות מהסביבה ומפגש אישי עם עצמו כדי להכיר את "שמו הפרטי". ולאחר מכן: "הוא שב ומתחדש בצורה חדשה".

שמיעת קול השופר היא אחידה, כל עם ישראל שומע את אותם קולות, כולם מתאחדים סביב ההתמסרות לה' כאברהם ויצחק בעקידת יצחק, וכמו במעמד הר סיני, מצפים לכוחות חדשים, בריאה מחודשת כמו בבריאת העולם, ובנוסף לכך כל אחד יכול וצריך בשמיעת קול השופר לגלות בתוכו את ייחודו ותפקידו בעולמו של הקב"ה. אם נזכה לכך נגיע לשלמות כללית ופרטית בראש השנה הבעל"ט.

הרב בניהו ברור

ראש בית מדרש במכללה האקדמית צפת

בראש השנה אנו מקיימים את מצוות שמיעת קול השופר, המצווה היחידה שמתקיימת על ידי שמיעה לדעת רוב הראשונים, ולכן אנו מברכים "לשמעו קול שופר", גם בעל התוקע יוצא ידי חובה על ידי שמיעת התקיעות.

חוש השמיעה הוא חוש פנימי. השמיעה משמעותה הפנמה, ולכן עם ישראל בשמיעתו את קול ה' בהר סיני קיבל על עצמו עול מלכות שמים ועול מצוות, חז"ל הדגישו את השמיעה כחוש המרכזי במעמד הר סיני: "אמר הקדוש ברוך הוא: אכן ששמעה קולי על הר סיני" (קידושין כ"ב). שמיעה היא הסכמה, ולכן לעיתים אמורא אומר לחברו: "לא שמיע לי" כשכוונתו לומר: "לא סבירא לי" אינני מקבל את דבריך (עירובין ק"ב).

"השמיעה לקול ד', ההתמסרות לרצון אדון כל, בורא כל עולמי עד מראשית סתר עליון עד מעמקי אחרית כל פעל גלוי, השמיעה הזאת היא המאחדת עדי עד את ברכת ההויה הגלויה והנסתרת. 'עקב אשר שמעת בקולי'". הרב מסביר את דברי ה' לאברהם אבינו אחרי עקידת יצחק: "עקב אשר שמעת בקולי", אברהם אבינו גילה התמסרות מוחלטת לרצון ה', שמיעה בקול ה' בצורה מלאה, מעלה זו אמורה לאחד את כל הבריאה ולהוריד אליה שפע של ברכה גלויה ונסתרת.

בראש השנה אנו שומעים את קול השופר המזכיר לנו את יצחק הנעקד ואת אברהם אביו העוקד, ומנסים להגיע למדרגה של התמסרות לרצון ה', כולנו יחד שומעים את השופר. שמיעה זו עשויה להוריד לעולם כוחות שפע רבים וטובים.

שמיעת קול השופר מעוררת לתשובה: "משיב נשמות נדחות למעון רבצם". השמיעה מחברת את האדם אל שורשיו הפנימיים: "אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה" (אבות ו' ב). "הד הקול מה' אוי להם לבריות מעלבונה של תורה", היוצאת בכל יום מהר חורב, אשר כל איש שומע את שמעה במשכיות לבו, והכול תלוי עד כמה עמוק הוא הרושם הנשאר מאותה השמיעה. אמנם התשובה היא באה מתוך הקשבה זו" (חדריו עמ' עא). בת הקול היוצאת מהר סיני מידי יום מעוררת את האדם לתשובה, אדם צריך להקשיב ולהפנים, וככל שיעמיק ויכניס לתוכו את הקול כך יישארו בתוכו לזמן ארוך ומתוכו תנבע התשובה. השופר בראש השנה הוא קול השופר הנשמע במעמד הר סיני ומכוחו אותה בת קול היוצאת מהר חורב בכל יום ויום.

כוח השמיעה הוא הבסיס להתחדשות, אדם שומע קולות חדשים מתוכו ומסביבתו, מפנים ורוכז תובנות חדשות, מאידך חז"ל הדגישו: "אם שמוע תשמע - אם שמעת בישן תשמע בחדש" (פסיקתא זוטרותא בשלח). "דווקא אם שמע בישן תשמע בחדש, אחד מהיסודות המציל את המחשבה מכיליון, הוא ההתעמקות בהישן. יעלה החדש ויפרח, יציץ ציץ ויפרח וישגא מאד, בכל זאת אנו צריכים תמיד

איחוד הפכים בראש השנה

טו) – אמרה לפניו, רבש"ע הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך שמא לא תשכח לי מעשה העגל. אמר לה 'גם אלה תשכחנה'. אמרה לפניו, רבש"ע הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך שמא תשכח לי מעשה סיני, אמר לה 'ואנכי לא אשכחך'. זכרון ושכחה, אצל הקב"ה, משמעם הותרת השם כלפי מעלה או אי-השארת השם, ואם כן הם הם הדברים: מעשה סיני מותיר השם בו בזמן שמעשה העגל מנוטרל.

בדרך זו מבאר הרב את המעמד הייחודי שתופס דווקא יוסף בראש השנה. הן כך אמר דוד המלך (תהלים פא, ד-ו): "תקעו בחודש שופר... עדות ביהוסף שמו..." והגמרא (ראש השנה י ע"ב) מבהירה שתשועתו של יוסף הייתה בראש השנה. הלוא דבר הוא, מה פשר זיקתו הייחודית של יוסף לראש השנה! אלא שאותו פסוק נחתם: "שפת לא ידעתי אשמע". בגמרא (סוטה לו ע"ב) הוסבר שישועת יוסף נבעה מהכרתו את כלל שבעים לשונות אומות העולם. בכך מכיל יוסף ייצוג של פיחוד: כל עם ושפתו, תרבותו ומקומו (בראשית לו, ו; ויקרא רבה ד, ו). ברם, לצד זה, יוסף דובר את לשון הקודש שבאחדותה "היא כוללת כל הלשונות" (תנחומא נח, יט). בכך מזהה יוסף עם אחדות ישראל, ולא בכדי "כל ישראל נקראין על שמו" של יוסף (רש"י עמוס ה, טו). יוסף מגלם את כן איחוד הפכים, ולכן אין מתאים ממנו לתפוס מקום משמעותי בראש השנה – מאחד הפכים.

הראי"ה מוסיף שישנה מדרגה שעוד מתעלה מעל דרגת איחוד הפכים זה שהתבסס על ניטרול השלילה. מדרגה עילאית זו נחשפת אצל ראובן. מדברי המדרש (בראשית רבה פד, פד, יט) משתמע שראובן הוא הראשון שעשה תשובה: "א"ל הקב"ה, מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחילה, חייך שכן בנך עומד ופותח בתשובה תחילה ואיזה, זה הושע, שנאמר 'שובה ישראל עד ד' אלהיך'". מדרש זה אומר דרשני, שכן מן הידועות שזה כבר קדמו לראובן אדם הראשון וקין ששבו בתשובה, ומדוע מוצג ראובן כביכול הוא הראשון לתשובה! מבאר את כן הרב שייחודה של תשובת ראובן נעוצה בכך שהוא לא הסתפק בתיקון חטאו הפרטי אלא ראה לנכון להעביר מסר כללי אודות אפשרות החטא וכוחה של תשובה: "אפשר ליחיד שיהיה כמו רבים, כשכל מעיניו לזכות את הרבים וכל דאגתו בתשובתו שלא תארע תקלה לרבים על ידו ולטהר הפגם שלא יענשו אחרים בסיבתו". זו אם כן מדרגה עילאית שבה איחוד מועיל אפילו למישור השלילי, ולחידושו זה של ראובן אכן לא קדמוהו אדם וקין שהסתפקו בתיקון חטאם-הם. חד"ל לימדונו כי השטן "מתערבב" בשעת התקיעות (ראש השנה טז ע"ב) וראשונים ואחרונים שיברו קולמוסיהם לברך זאת. לפנינו עתה ביאור נוסף: לא קל להכיל מורכבות הממזגת לחטיבה אחת איחוד-פיחוד ומשלבת הפכים. הוא שנאמר "חוק לישראל הוא"!

שנה טובה וחג מבורך לכל בית ישראל

הרב פרופ' נריה גוטל

נשיא מכללת אורות ישראל

ערבות הדדית היא חרב פיפיות: מחד גיסא, בהיבט החיובי הדדיות כלל ישראלית בקיום מצוות מחזקת ומעצימה; מאידך גיסא בהיבט השלילי הדדיות כלל ישראלית בעשיית עבירות מחלישה ומדרדרת. חידוש מרתק לימדנו מן הראי"ה זצ"ל, שראש השנה מגלם בתוכנו 'איחוד הפכים': זכייה ביתרונות ההדדיות החיובית תוך ניטרול חסרונות ההדדיות השלילית.

במה דברים אמורים?

מצות עשה אחת ייחודית לראש השנה: "יום תרועה יהיה לכם - לשמוע קול שופר". ואולם למרות שדרך כלל נקוט בדינו כי "מצוה בו יותר מבשלוחו", בכל זאת לא מצאנו קהל בישראל המהדר לאחוז איש איש שופרו בידו ולתקוע! גם אם עיקרה של המצוה אינה אלא שמיעת קול השופר (ולא התקיעה – כמחלוקת הראשונים ודיון הפוסקים), עדיין לכאורה מהודר יותר היה שכל אחד יתקע לעצמו, וזאת לא מצינו.

בדרשותיו שבספרו מדבר שור (דרושים יט-כ) לימדנו מן הראי"ה זצ"ל שקיימת דרך לנצל את יתרון ההדדיות החיובית תוך שבד-בבד מנוטרלת ההדדיות השלילית: "לצד הזכות כח האחדות גובר, ולצד החוב כח הפירוד גובר". ראייה פשטנית הייתה רואה בכך תרתי דסתרי, ברם אליבא דאמת: איחוד הפכים.

מימד זה בא לידי ביטוי באופן יישומה של מצות השופר. בכונת מכוון מתקיימת המצוה בדרך בה האחד תוקע והרבים שומעים, שכן דווקא כך מובלט תיקון של "ממילא" חיובי. כנגד הערבות ההדדית השלילית בה הזיק החוטא לרבים בדרך "ממילא", כך היפוכו של דבר נעשה חיובית בערבות ההדדית של תקיעת שופר, כאשר בדרך "ממילא" הוא דווקא מועיל לזולתו, "זוהי תיקון גמור אל הקלקול". כך נוצרת תרכובת: אחדות ציבורית בהיבט המצוותי מזה; פיחוד ציבורי והשארת מימד פרטי בהיבט העבירתי מזה. תרכובת זו נרמזת בקולות השופר: התקיעה והתרועה. התקיעה, שהיא קול אחד, מורה על האחדות החיובית, בעוד שהתרועה, שהיא קולות מפורדים, מורה "שמצד הקלקול הם פרודים זה מזה". תקיעה לצד תרועה מעוררת אפוא חסד של "זכויות בכח האחדות – חובות בכח הפירוד".

במפתיע, הגם שהרב נודע כמי שארץ ישראל תפסה משקל מהותי ביותר במשנתו ההגותית, עם זאת בנוגע לנדון דידן הרב מציין דווקא תועלת שיש בגלות. האמור לעיל לימד שאחדות אינה תמיד טובה, שכן בכל שנוגע לחטאים ועבירות, ערבות הדדית דווקא מזיקה. מבהיר אפוא הרב שזו אחת ממטרות פיזורם של ישראל בגולה. גלות היא מצב בו ישראל אינם ציבור אחד אלא כל אחד נדון לגופו וללא השפעה – לרעה – על זולתו. מכל שכן כאשר עבירות נובעות מהשפעה זרה ושלילית של אומות העולם, הרי ודאי שיש בכך סנגוריה על עם ישראל.

דוגמה לפיצול זה של התייחסות שונה, אף הפוכה, לחיוב ושלילה, באה לידי ביטוי בדברי הגמרא (ברכות לב ע"ב) אודות השיח שמנהלת כנסת ישראל עם הקב"ה: "ותאמר ציון עזבני ד' וגו' התשכח אשה עולה וגו' (ישעיהו מט, יד-

אין עושים נפשות לצדיקים, דבריהם הם זיכרונם
דברי הגאון הרב א.א. שפירא שש שנים לפטירתו:
ט"ו תשרי תשס"ח - ט"ו תשרי תשע"ד

תקיעת השופר בחודש אלול

חודש אלול הוא חודש של התעוררות לתשובה, וגם לכך המקור הוא בנתינת הלוחות השניות. הרא"ש (ראש השנה, פ"ד, סי' יד) והטור (אורח חיים, סימן תקפא) מביאים את דברי פרקי דרבי אליעזר (פרק מו), שתקנת חכמים לתקוע בשופר בחודש אלול, היא זכר לתקיעת השופר שהיתה בהר סיני בחודש זה קודם לנתינת הלוחות השניות. משה רבנו עלה להר סיני לקבל את התורה, וכדי שעם ישראל יהיה מוכן לקבלת התורה, הייתה תקיעה בשופר. במשך יותר מחודש ימים פעלה התקיעה כדי שבני ישראל יהיו מוכנים לקבל את התורה. בהכנה זו היה גם משום כבוד התורה, כפי שמצינו לגבי דיני שבת, שהרמב"ם פוסק (הל' שבת פ"ל, ה), שיש בהכנה לשבת משום כבוד אף אם אינה נצרכת. וכנגד ההכנה של התקיעה בשופר לקראת נתינת הלוחות, תיקנו חכמים את תקיעת השופר מראש חודש אלול ועד לראש השנה.

מתוך תקיעת השופר שהייתה בשעת נתינת הלוחות השניות, ניתן ללמוד על יסוד נוסף הקיים בתקיעת השופר שאנו מצווים בה. בפרקי דרבי אליעזר (שם) נאמר: "בר"ח אלול אמר הקב"ה למשה: 'עלה אלי ההרה', והעבירו שופר בכל המחנה, שהרי משה עלה להר, שלא יטעו עוד אחר העגל, והקב"ה נתעלה אותו היום בשופר, שנא': 'עלה אליקים בתרועה ד' בקול שופר', ועל כן התקינו חכמים שיהיו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ושנה, והטור (שם) מוסיף: "כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג, ו) : 'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו'".

ייעודה של תקיעת השופר שתיקנו חכמים לדורות הוא אמנם התעוררות לתשובה על חטאים שנעשו בעבר, אך בנוסף לכך ניתן ללמוד מתוך תקיעת השופר בשעת נתינת התורה, שתפקידה של תקיעת השופר הוא גם להזהיר את האדם, לבל ייכשל פעם נוספת בחטא, וזהו חלק מחרדת הדין.

בפעם הראשונה ניתנו הלוחות בפרהסיא ו"בפומבי, לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו" (תנחומא, כי תשא, לא), ועתה נעשה הכל בצינעה. משה רבנו עלה להר סיני ביחידות, ורק השופר נשאר כדי לעורר את העם, ולמלא את העם פחד וחרדת דין, לבל ישנה בחטאו. וזהו לימוד לדורות, שבנוסף לעצם התשובה יש צורך גם בחרדת דין, כפי שכתוב: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס ג, ו) יש צורך להיות ערוכים לחשבון נפש. בשעה שיש קטרוגים על כלל ישראל, כל אדם צריך לבדוק עצמו, אם אין גם בו חיסרון. כשם שהגמרא בברכות (סג, א) אומרת, ש"נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה, לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין", כך הוא בכל קלקול שהאדם רואה, הוא צריך לבדוק אם אין בו גם חיסרון כל שהוא.

תקיעת השופר שקדמה לנתינת הלוחות השניות לימדה אותנו שאין לנוח גם ארבעים ימים קודם מתן התורה, אלא צריך לבדוק ולהשיג על המעשים, ולהיות ראויים למתן תורה. וכך בכל אלול, בשעת תקיעת השופר, אנו צריכים להתעורר ולבדוק את עצמנו. בשעת תקיעת השופר צריך להתחדש אצלנו זיכרון חרדת הדין שהיה בזמן נתינת הלוחות השניות. יש צורך בחרדת הדין, מפני שהחרדה היא חלק מקבלת התורה. (מורשה, עמ' לג-לד)

ובשופר - גדול יתקעו!

קול שופר הגאולה, קול שופרו של משיח המבשר קיבוץ נדחי ישראל. נחרדתי ונרעשתי עד עמקי נפשי. מראה זה וקולות אלו לא אשכח לעולם.

סדר תשר"ת - סדר תקופות עולמנו

באחת משיחותיו בחקר כוננת התקיעות הסביר מרן הרב זצ"ל, כי תשר"ת מכיל במיצוי את כל המהלך של העולם. וסדר התקיעות מכוון כנגד "ד' מלך, ד' מלך, ד' ימלוך לעולם ועד": - ד' מלך בעולמו - זה התקיים לפני חטאו של אדם הראשון, ואחר כך בתקופות מסוימות בבית-ראשון ובבית-שני. וזוהי אפוא התקיעה הראשונה, הקדומה, הפשוטה והישרה. וכיוצא בזה לעתיד לבוא, יגיע זמנה של התקיעה - "התקיעה הגדולה" - הפשוטה והמישורת, שלאחר כל תנוודות העולם, ואז "ד' ימלוך בעולמו" - "והיה ד' למלך על כל הארץ", ועל כך אנו מתפללים ומבקשים "מלוך על כל העולם כולו בכבודך" (עולת ראי"ה, ח"א, עמ' מ"ז).

אולם באמצע, באה התקופה הקשה של המאבק על "ד' מלך", וכאן באים השברים והתרועה - "גנוחי גניח וילולי יליל", תקופת התהיות והספיקות, המעלות והמורדות, ועל כך אנו אומרים "אשרי העם יודעי תרועה", אשרי היודעים להתגבר על כל השברים, היודעים להתעלות מתוך כל תרועות - המלחמה, המגיעים ל"הודאי שמו כן תהלתו" למרות כל הספקות, והם הזוכים להגיע לאור פני מלך חיים - "ד' באור פניך יהלכון". (עפ"י הרב אלימלך בר שאול ז"ל, טעמי המצוות במשנת הרב, קובץ "שיטתו של הרב קוק במחשבת היהדות" - ירושלים תשכ"ז - עמ' נ"ב).

מועדי הראי"ה, הרב מ"צ נריה ליקטה שושנה רייך

הרב דוד הכהן זצ"ל המכונה נזיר אלקים, רשם בפינקסו בתקופה הראשונה לשהותו במחיצתו של הרב: "הנני יושב בלב ישראל, בלב ירושלים עיר הקודש, ובבית גדול הדור. הוא הנקודה המרכזית שבכל חכמת ישראל, הוא המקיף הכל וכולל הכל. לבו מלא רגש עדין, עמוק וחד,

ונפשו מלאה טוב ורצון וחסד. שכלו מלא חריפות והברקה וידיעותיו רבות. הוא גאון, חוקר, צדיק תמים, חסיד וענוותן כהלל" (נזיר אחיו, ח"א עמ' רפ"ג).

במוצאי ראש השנה, תרפ"ג כתב בהתרגשות: "היום הקדוש עבר עלי באופן נורא.

אתמול - הבכיות לאין קץ, והיום - ההשגות העליונות, ביחוד כשרבנו מרן הקדוש שליט"א גזר עלי להקריא לפניו את סדר התקיעות, והוא תקע בשופר גדול, אני הקראתי מילה מילה לפניו. הכוונות היו נוראות, מעין שופר של משיח. הוא העמיק חקר, וגם אני כיוונתי, ואימה גדולה נפלה עלי" (שם, עמ' רצ"א).

כעבור שנים, ידיד נעוריו של הנזיר, נשיא מדינת ישראל ר' זלמן שזר ז"ל, סיפר לבנו יחידו של הנזיר, הרב שאר ישוב הכהן שליט"א: כשגיליתי מחדש את אבין זצ"ל, והוא עולה מעלה מעלה בעולם הסוד והדממה, הלכתי בחודש אלול לשאוב רוח טהרה ממחיצתו בבית הרב. והנה אמרו לי שעכשיו הוא נמצא בחדרו של מרן הרב ועובר איתו על כוונות התקיעות. אזרתי עוז והרשיתי לעצמי להציץ לחדר ונשארתי עומד כולי רתוק למראה: שניהם עמדו בעיניים עצומות. הרב מקריא ור' דוד תוקע, והקולות נשמעים כמגיעים מעולם אחר, שלא מעלמא הדין. לרגעים היה נדמה לי שאני שומע את

סגולת התרועה

"אשרי העם יודעי תרועה" - שיודעים ומכירים את כח התשובה, הבא על ידי סגולת התרועה, המתגלה בימי רצון אלה, לתיקון הלב בתשובה, ועל ידי ידיעתם והכרתם זו הם ממשיכים אותה גם אחרי שעברה מלפני עיניהם, וגם בכל השנה אור ד' מאיר לפניהם, להורות להם דרך החיים והטוב - "ד' באור פניך יהלכון." (עולת ראי"ה, ח"ב, עמ' שכט)

עלון חודשי בהוצאת "בית הרב" רח' הרב קוק 9 ת.ד. 6275, ירושלים 91062 טל: 02-6242908, פקס: 02-6232560

מגד ירחים

betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav
ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il
עיצוב גרפי: ש. יוסטמן עריכה: שושנה רייך